

CORASANDEL
KRANES
KONDITORI
DRAMATISERT AV HELGE KROG

HÅLOGALAND
TEATER

15ÅR

HÅLOGALAND
TEATER 15ÅR

Kjære Publikum!

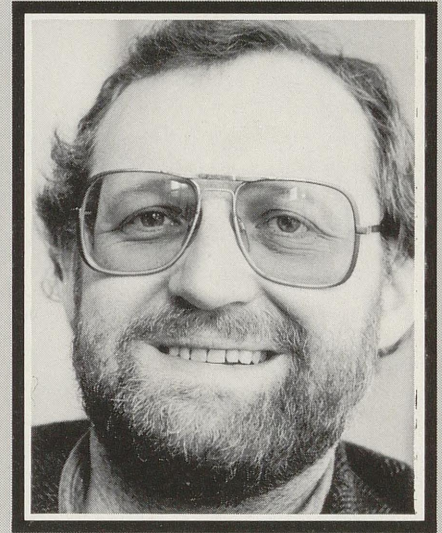
I 1971 brøt en håndfull unge teaterfolk opp fra sine respektive teatre i Bergen og Oslo. De hadde ett felles mål: Å dra til Tromsø for å etablere og bygge opp Norges første regionteater, og Nord-Norges første profesjonelle teater. De hadde dessuten alle det til felles at de ønsket å bryte med institusjonsteatrenes konforme og konservative struktur og sammen skape noe nytt. Med seg i bagasjen nordover hadde de rikelig med entusiasme og idealisme. Det de ikke hadde, var kunnskap om hva de virkelig sto foran av problemer og vanskeligheter. Hadde de visst det, tviler jeg på om teatret ville ha rukket å feire noe jubileum i det hele tatt før alle medarbeiderne hadde resignert og gitt opp håpet om et nord-norsk folketeater. Heldigvis evnet de å se utfordringer og muligheter i alle de hindringer som dukket opp, og etter hvert manifesterte Hålogaland Teater seg som et kunstnerisk kraftsenter og politisk uromoment i norsk kultur- og samfunnsliv. Til tross for stadige trusler om nedleggelse, uopphørlige kamper om styringsform, elendige arbeidsforhold og manglende bevilgninger, skapte teatret den ene oppsiktsvekkende forestilling etter den andre. Det er nok å nevne titler som «Det e her æ

høre tel», «Peer Gynt», «Vor ret vi tar», «Krittringen», «Det bor et troill» og «Vi betale ikkje». Det er som om hver tittel står fram som et krav og en utfordring. Men det har kostet. Mange medarbeidere har vært utsatt for «overforbruk» med derav følgende slitasje, men de har fått med seg erfaringer og opplevelser som har kommet dem til gode senere. Noen har også vært med på hele ferden, og enkelte har vendt tilbake etter kortere eller lengre mellomspill andre steder.

Og Hålogaland Teater har overlevd og feirer i disse dager et jubileum.

15 år - det er kanskje ikke så mye å lage oppstuss for, men målt i erfaringer, opplevelser, problemer og utfordringer kan det synes som «hundear», og i et slikt perspektiv har teatret nådd en respektabel alder: 105 år!

Det er ikke til å unngå at mange tanker, minner og spørsmål dukker opp ved et slikt jubileum, kanskje spesielt i den posisjon jeg befinner meg: Den «eneveldige» teatersjef som overtar etter femten års allmøtestyre. Mange er de som fornøyd konstaterer at «endelig tok de til fornuften», og i den konservative presse har det i lederartikler blitt høvert og konstatert at det som nå har skjedd på H. T. er at den kollektive

Bernhard Ramstad

styringsform en gang for alle har spilt fallitt.

For det første viser denne reaksjonen at H. T. har spilt en viktig politisk rolle. For det andre vet jeg at de tar feil. Det kan jeg hevde fordi jeg selv har deltatt i allmøtet på H. T. i flere år, og vet derfor hvilket potensiale som ligger i en slik styringsform. Resultatene taler for seg! Det er dessuten med den ballast og den erfaring jeg har fra mine tidligere år på H. T. at jeg med åpne øyne

går inn i teatersjefrollen, en rolle som ett enstemmig allmøte har tildelt meg. Tiden og menneskene forandrer seg, også de som jobber her på teatret. Kanskje er det en fornuftig og hensiktsmessig vurdering av allmøtet å ta en pause og legge styringen over på en sjef.

Selv er jeg nok så skjelve når jeg tenker på hvilken arv jeg er satt til å forvalte. Jeg skal imidlertid love å arbeide utrettelig for at teatret skal få de nødvendige ressurser for å kunne bli et fullt utbygd teater og for å få politikere og de bevilgende myndigheter til å innse at de har løpt fra sitt ansvar ved ikke å ta de økonomiske konsekvenser av at de har opprettet et profesjonelt teater i Tromsø. Vi har vært sulteforet i 15 år, og kan ikke overleve stort lenger på distrikts- og kulturpolitisk svada.

Om teatret kunstnerisk kan oppnå like gode resultater og vekke til like mye debatt som under allmøtet er for tidlig å si. Kanskje vil historiens dom over H.T.'s første teatersjef lyde omtrent slik: «Det var han som gav allmøtet den nødvendige hvilepause slik at det kunne komme styrket og mer motivert tilbake.» I og for seg ingen dårlig utvikling, selv om jeg på teatrets vegne har ambisjoner som strekker seg noe lenger. Men først

Miljøet fra 20 tallet

skal vi glede oss over at teatret har overlevd i 15 år, og framstår som en livskraftig tenåring.

«KRANES KONDITORI» har lenge stått på teatrets og publikums ønskeliste, men vi har rett og slett ikke hatt råd til å spille det. (Det har vi ikke egentlig nå heller, men vi tar oss råd, vel vitende om hvilken belastning det betyr økonomisk.) Det sier adskillig om teatrets tilstrekkelige ressurser. Vi er imidlertid glade og stolte over at vi kan markere jubileet med denne forestillingen. Samtidig takker vi vårt publikum for at de har holdt ut med oss «i gode og onde dager», og håper vi skal møtes igjen ved mange og ulike anledninger. Spesielt hyggelig synes vi det er at vi gjennom samarbeid med Riksteatret kan gjense vårt gamle turnedistrikt og vårt tidligere publikum i Nord-

land, som i mange år var en del av vår region.

La meg endelig avslutte med et ønske: Om ledelsen ved Hålogaland Teater består av en sjef eller et allmøte, så er vi alle påvirkelige og foranderlige, og det er dere, kjære publikum, som best kan fortelle oss om dere er misfornøyd eller om dere venter dere noe mer og noe annet av teatret. Dere er våre brukere, vi er deres teater. Så derfor: still krav til oss, og vi skal gjøre vårt beste for å etterleve dem. På snarlig gjensyn og god fornøynelse!

Bernhard Ramstad

Fra roman til drama

Av Bernhard Ramstad

Cora Sandel gav ut romanen «KRANES KONDITORI» i 1945. Hun gav den også en undertittel: «INTERIØR MED FIGURER», noe som antyder at den formmessig representerte en genre midtveis mellom roman og drama. Det tok da heller ikke lang tid før boka ble dramatisert. Det skjedde på Det Norske Teatret i 1946. Ansvarlige for dramatiseringen var Helge Krog og teatrets daværende sjef Hans Jacob Nilsen, som også satte forestillingen i scene. I romanen foregår hele handlingen i konditoriet. Under arbeidet med dramatiseringen ønsket Helge Krog og Hans Jacob Nilsen å legge inn en mellomakt i sjøbua til Stivhatten, noe som kanskje var vanskelig for Cora Sandel å akseptere. I et brev til forfatteren utdypes Hans Jacob Nilsen begrunnelsen for dette:

«Både Helge og jeg mener at det vilde være en stor fordel for skuespillet, om vi i et mellomspill, - det behøver ikke være langt, får oppleve en del av den natten de to tilbringer sammen. Deres virkelighetsflukt, drømmen til trekkspill, regndrypp, storm, og knaken i de skjeve vegger, som et akkompagnement, kulden i rummet, varmen i vinen, sendebudene fra den ubarmhjertige virkelighet, fru Breien og Buch, som kommer på døren og blir hevet ut - ja, alt dette vilde gi en umåtelig virkningsfull overgang mellom to akter, og dessuten gi en avveksling som vilde være meget god for stykket.» (Brev til Cora Sandel fra Hans Jacob Nilsen 5. mai 1946.)

Fra Urpremierer av «Kranes Konditori» på Det Norske Teater i 1946. Tordis Maurstad som Katinka og Harald Heide Steen som Stivhatten.

Cora Sandel gav åpenbart etter for «presset», for mellomakten er med den dag i dag. Forestillingen ble en stor suksess, og at «tillegget» var vellykket var ihvertfall ikke teaterkritikeren Einar Skavlan i tvil om:

«Cora Sandels' roman var et funn for et teater; og Hans Jacob Nilsen har med sin sikre litterære teft fått Helge Krog til å gjøre et drama i tre akter ut av bokas to bilder. Det er også blitt et drama, hvor Helge Krogs egen akt - den hjemme hos Stivhatten - står fullt på høyde med de to andre; den frigjør stemningen av yrhet og fest mellom de to; den viser samtidig, bittert og hverdagslig, hvor umulig en fremtid for dem ville være. Det som Cora Sandel kvitte seg for mer enn å antyde». (Dagbladet, oktober 1946)

Ved urpremierer ble rollene som Katinka Stordal og Stivhatten spilt av Tordis Maurstad og Harald Heide-Steen. Det Norske Teatret gjentok suksessen i 1953 og 1978, sist med Henny Moan og Allan Edwall i hovedrollene. Allan Edwall gjestet også Trøndelag Teater som Stivhatten i 1977. «Kranes Konditori» hadde tid-

ligere blitt spilt på Trøndelag Teater i 1948. Den Nationale Scene i Bergen presenterte stykket i 1947 og Rogaland Teater fulgte etter i 1950. Også ved andre nordiske teatre har «Kranes Konditori» stått på plakaten, og i 1951 ble det laget en filmversjon av den danske filmregissøren Astrid Henning-Jensen med Rønnaug Alten og Erik Hell i hovedrollene.

Vårt eget Fjernsynsteater viste forestillingen i 1963 i Arild Brinchmanns regi, og nok en gang var det Rønnaug Alten som gav liv til Katinka. Den svenske skuespilleren Jan Erik Lindquist spilte Stivhatten.

I 1965 spilte Tromsø Teaterlag «Kranes Konditori» (behørig omtalt i en annen artikkel i programmet), og nå er altså turen kommet til Hålogaland Teater som står for den første profesjonelle oppsetningen av stykket i Nord-Norge, 30 år etter urpremierer, og 15 år etter Hålogaland Teaters tilblivelse. Vi kan forstå de som utbryter: Det var på tide! På vår side kan vi vel få lov til å si med Alexander Kieland: «Vi kommer sent, herr Kunsel, men vi kommer godt!» - Håper vi!

Tromsø's første «Katinka»

Av Jens Harald Eilertsen

Else Bredrup

Rollen som Katinka Stordal er karakterisert som en krevende og vanskelig oppgave, en rolle med store utfordringer og et stort register å spille på. Tordis Maurstad var den første «Katinka» på en teaterscene i Norge, da Det Norske Teater hadde urpremiere på Kranes Konditori i 1946. Siden har f.eks. Rønnaug Alten og Henny Moan gjort Katinka Stordal med bravur. Alle skuespillere med erfaring og tyngde.

Tromsøs første Katinka var Else Bredrup og hun hadde ikke noen lang skuespillerkarriere bak seg da hun i april 1965 debuterte som Katinka på Sommerlyst skole i Tromsø. Faktum er at denne debuten var identisk med hennes debut som skuespiller. Over en kopp te på teaterkafeen i Tromsø forteller Else Bredrup om den første oppsetningen av Kranes konditori i Tromsø. Og det første hun vil poengtere er kameratskapet og miljøet rundt Tromsø Teaterlag.

- Det var et utrolig fint teatermiljø i Tromsø den gang. Vi var jo alle amatører, men den store hobbyen for oss, var teater. Eka og Idar Ingebrigtsen, Odd Kjellmann, Fru Graff, Rannveig Dahl og Fru Hochlin, ja, det var en masse teaterentusiaster som arbeidet med flere prosjekter. Vi satte opp Brecht, «Spoon-river» antologien og Nitouche. ...og selvfølgelig «Kranes Konditori» da.

- Hvordan fant dere på å sette opp «Kranes Konditori»?

- Ja, si det. Jeg kom med på et kurs som ble holdt av Ottar Wicklund i Hålogaland Teaterselskaps regi. Han hadde med seg «Kranes Konditori» som oppgave for kurset, og da fikk jeg tildelt rollen som Frk. Sønstegård, hun som suger seg i tenna, vet du. Det var Ada Marie Borgersen fra Harstad som spilte Katinka på kurset. Vi i Tromsø Teaterlag valgte å bygge videre på kurset, og ville sette opp stykket, og da blei jeg spurt om å spille Katinka, så enkelt var det. Ada Marie var jo i Harstad.

- Hvor lang tid brukte dere på oppsetningen?

- Hele høsten og vinteren brukte vi. Vi øvde en gang i uka, og hadde

samlinger innimellom, og premieren fant sted tidlig i april året etter.

- Hva var ditt inntrykk av Katinka Stordal som menneske?

- For meg var Katinka Alberte som ikke reiste bort. Hun var aleneforsørger og stod veldig mye alene, men med både håp og vilje inni seg. Hun blei nesten spist opp av alle kravan som småbyen stilte til henne, og trengte et pusterom. Pusterommet fikk hun i samværet med Stivhatten som jeg mener er en person som viser omsorg for Katinka, en omsorg som de fleste andre ikke viser henne. Jeg tenkte mye på Katinka den gang jeg hadde rollen, og jeg tror hun var et sterkt menneske.

- Hvilken scene husker du best fra din rolle som Katinka?

- Ja, det tror jeg var den fortvilelse som datteren Borghild viser, når moren ikke kommer hjem. Ann Harriet Nygård spilte Borghild. Hun var utrolig vakker og hadde en slik utstråling i den scenen at jeg blei helt rørt inni meg. Det er nok det forholdet mor/datter som sitter igjen etter disse årene.

- Men hele forestillingen dere satte opp, hvordan virket den på publikum i Tromsø den gang?

- Jeg husker ikke så mye fra akkurat det. Vi var igrunnen mest opptatt av å lage teater som vi trivdes med. Miljøet i laget var det som var viktig. Jeg tror vi spilte «Kranes Konditori» med en viss verdighet, ja, ærbødighet er kanskje et enda bedre ord.

Et lite møte med Tromsøs første Katinka er over, og det siste Else Bredrup vil poengtere er at «Kranes Konditori» for amatørerne i Tromsø var et samarbeid, og at alle igrunnen var like viktige i prosessen.

Katinkas «frikvarter»

Av Jens Harald Eilertsen

Da Hålogaland Teater bestemte seg for å sette opp «Kranes Konditori» var mange interessert i hvem som skulle spille «Ho Katinka». Valget falt på Elsa Lystad. Vi har fått et frikvarter med Elsa for at vår gjest til jubileet skal kunne bli behørig presentert

Elsa Lystad kan det skrives bok om. Hennes teaterkarriere startet en gang midt på 50-tallet med rollen som Laura Isaksen i Falkbergets «Bør Børson». Hun spilte mot Toralf Sandø, og høstet fine kritikker for sin innsats. Deretter 8 år på Det Norske Teater, så Lysthuset, Chat Noir, Fjernsynteatret, Tramteatret, Den Nationale Scene osv. osv. Idag er Elsa Lystad en av våre mest ettertraktede skuespillere. Om starten sier hun!

- Eldre kolleger hjalp meg utrolig mye i starten, det er den beste teaterskole som tenkes kan. Jeg har dessuten arbeidet med teknikk bak scenen, lært meg faget ad praktisk vei.

- Men hvorfor svare ja på et tilbud om å spille en rolle på et lite regionteater.

- Nå, nå nå.... For meg er det viktig å ta imot nye utfordringer. Det var

et godt tilbud å få. En fantastisk rolle, en kjempetutfordring for alle skuespillerinner. Dessuten har den nordlige del av landet alltid fasinert meg. Da jeg fikk manuset på nord-norsk blei historien så mye mer levende.

- Det er ikke nok å spille i Oslo altså?

- Nei! Å treffe et nytt ensemble, møte nye kolleger som du må forholde deg til, er inspirerende og spennende, et gode for alle parter. Publikum har krav på å få se nye konstellasjoner av skuespillere. Det gir utvikling til alle parter.

- Men tilbake til rollen som Katinka.....

- Hun blir liksom overkjørt av omgivelsene. Det er mange kvinner som har opplevd det. Alle krever en, barn, omgivelser, det gir gjenkjenning til mange kvinner også idag. Katinka går så langt at hun melder seg ut, og det er modig,.... en nesten desperat handling.

Men etter det «frikvarteret» hun tar seg, tror jeg hun blir en annen, selv om hun går tilbake til «normaldagen». En fantastisk rolle, som jeg gleder meg til å spille for publikum i hele Nord-Norge. En historie som alltid har fengst meg.

Cora Sandel og «Kranes konditori»

Av Sonja Nygård Wæraas

Cora Sandel som egentlig het Sara Fabricius, ble født i Kristiania i 1880. Faren var kommandørkaptein, av embetsmannssett med lange tradisjoner, men flyttet av økonomiske grunner til Tromsø i 1892. Her bodde familien i Storgt. 95, det nåværende «Folkets Hus». Sara gikk på middelskole, spilte amatørteater, tegnet og skrev humoristiske vers, hadde mange venninder og levde nok et lykkeligere liv enn den unge forsakte piken vi leser om i romantrilogien om Alberte, som vokser opp i en nordnorsk småby lik Tromsø. Men konvensjonene når det gjaldt hvordan en ung pike av god familie skulle oppføre seg, begrenset nok også unge Sara Fabricius' utfoldelsesmuligheter. I et intervju fra 1972 sier Cora Sandel: «--Jeg var opprørt over hvordan livet kunne arte seg for en ung pike i Tromsø. Hvor vanskelig det var å komme gjennom den mur av konvensjoner som omgav henne. Det var ikke mange muligheter utenom å gifte seg.»

Sara Fabricius selv var en av dem som søkte andre muligheter, og oppnådde først ett års opphold i Kristiania for å gå på malerskole. Men der-

etter var hun hjemmeværende datter i Tromsø i fem år, før hun endelig fikk økonomisk støtte av en onkel for å fortsette sin malerutdannelse i Paris. Hun planla et halvt års opphold, men ble boende i Paris i 15 år, store deler av tida i ytterste fattigdom. For å tjene penger skrev hun nå og da reisebrev til Morgenbladet. Hennes malerkarriere lot vente på seg, men hun fortsatte å male til hun i 1917 fikk en sønn. Da hadde hun vært gift i fire år med den svenske billedhoggeren Anders Jønsson. Stadige pengebekymringer var en av grunnen til at hun etterhvert konsentrerte seg mer om skrivingen og forsøkte seg på noveller og romanutkast.

I 1921 flyttet hun til Sverige med Anders og sønnen. Ekteskapet var vanskelig, og økonomien stadig dårlig. Våren 1922 forlot hun mann og barn for å forsørge seg selv, og slo seg ned i Tromsø, hvor hun gav undervisning i fransk og skrev ferdig sine første noveller. Etter et halvt år vendte hun imidlertid tilbake til Stockholm. I 1926 var skilsmissen et faktum. Samme år kom debutromanen «Alberte og Jakob». Den ble motatt med stor begeistring av kriti-

kerne. Sara Fabricius var da 46 år gammel.

Fra nå av levde hun av å være forfatter. Men som enslig mor var hun ofte på grensen av eksistensminimum. I brevene sine tegner hun et mørkt bilde av sin situasjon i disse årene: «Det er fanden så vanskelig å være forfatter, det er sikkert fanden så vanskelig å være mannlig forfatter. Men det er tusen djævlar verre å være en kvinnelig sådan».

Cora Sandel kjenner til bunns den kvinnelige kunstners situasjon. Hovedtemaet i romantrilogien om Alberte er den møysommelige og vanskelige vei til menneskelig og kunstnerisk utfoldelse. Det som hemmer, er ikke bare økonomiske problemer, men også sosiale og psykologiske barrierer som må overvinnes.

Disse barrierene bygges opp allerede i oppvekstårene. I «Alberte og Jakob» skildres først og fremst det ufrie og hemmende ved ungpiketilværelsen i en småby ved begynnelsen av vårt århundre. Handlingen i «Kranes Konditori» (1945) foregår i en lignende småby men hovedpersonen her er blitt en middelaldrende kvinne. Vi får ikke vite mye om hen-

nes oppvekst, men de glimtene som romanen gir av hennes og andre kvinners ungdom, antyder de samme begrensede muligheter og undertrykkende normer som svekker kvinners selvtillit og egenvilje og reduserer deres evne til selvstendige valg. I «Kranes Konditori» har de fleste kvinnene tilpasset seg. Det samme har til en viss grad Katinka Stordal. Men hun har skilt seg noe ut fordi hun har hatt visse ambisjoner og kunstneriske tilbøyeligheter som ikke så lett har latt seg forene med omgivelsens krav. Hennes ekteskap er ødelagt, og ved romanens begynnelse har hun levd flere år alene med to barn, i stadig kamp for utkommet. Hennes spesielle evner som syerske utnyttes av byens damer. For Katinka selv er arbeidet blitt et ork og et mas for å overholde tidsfrister og klare sine økonomiske forpliktelser, mens betalingen hun får for de ferdigsydde kjolene ligger på bunn. I utmattelse og i vemmelse over sin mislykte tilværelse flykter Katinka nå og da til et glass vin på Kranes Konditori.

Flere av Cora Sandels kvinneskikkelser gjør forsøk på opprør. Men de lykkes sjelden. Pliktene, hensynene,

Cora Sandel

angsten for samfunnets dom, manglende selvtillit og viljestyrke gjør opprøret vaklende, og som regel ender det i resignasjon. Katinka har en gang vært virkelig glad i en mann, men var for usikker, for tilbakeholden, for redd for å gjøre et valg; hun var alt gift og hadde barn. Nå, som halvgammel og enslig mor kan det se ut som hun våger spranget, bryter de vanlige normer for anstendighet og trosser småbyens fordømmelse når hun søker tilflukt til den litt forsofne Stivhattens varme menneskelighet. Hun gjør skandale. Men det er ikke noe aktivt opprør, og det er forbigående.

I romanen berettes det hele gjennom en anonym forteller som fungerer som småbyens kollektive fordømmende røst. Men framstillinga er ironisk. Mens fortelleren fordømmer Katinka, avslører Cora Sandel fortelleren og dem han/hun representerer, småbyens sneversynte og

kyniske borgerskap. Avsløringa gjelder også egoistiske menn som sakfører Buch, arkitekt Stordal og sønnen Jørgen. Indirekte rettes anklagen også mot det undertrykkende kjønnsrollemønsteret.

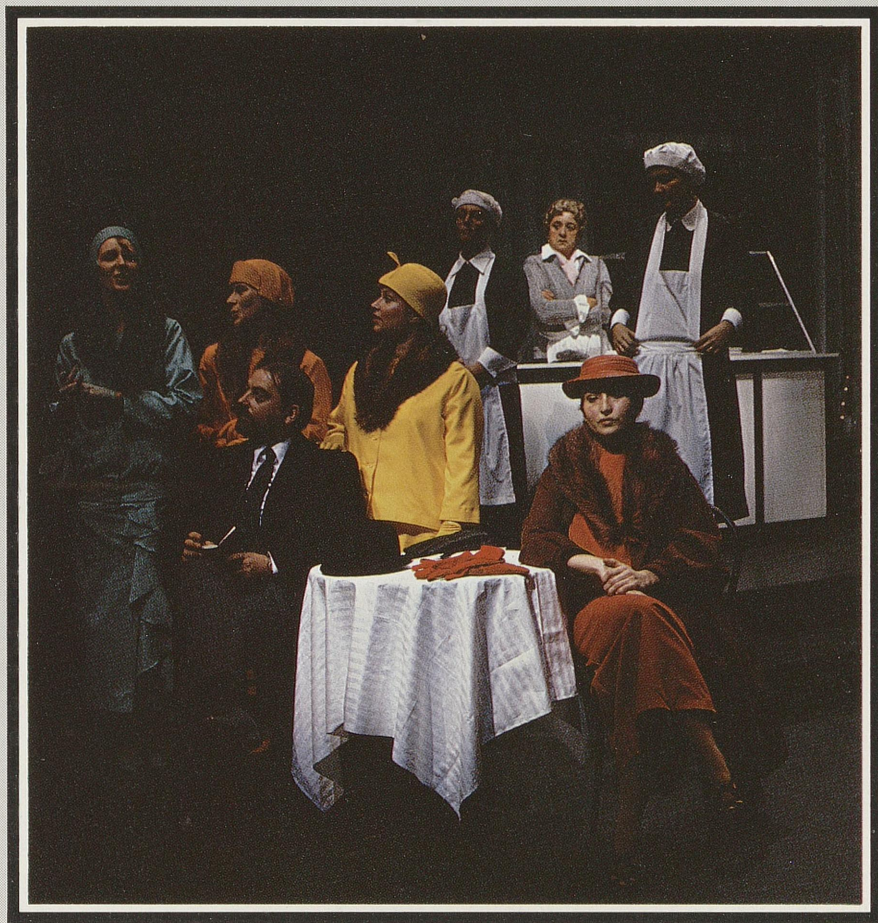
Hvorfor lar forfatteren Katinkas opprør bli så ynkelig? Hvorfor lar hun henne resignere og gå tilbake til pliktene og hverdagen? Er det fordi det livet som Stivhatten kan by Katinka, ville bety enda et ydmykende trinn ned på rangstigen, og enda en knekk på selvrespekten? Eller er det fordi barna, spesielt Borghild, fremdeles trenger Katinkas omsorg og hjelp, ikke bare materielt? -- Eller, er det fordi Katinkas vilje og selvtillit er så nedbrutt at hun heller ikke denne gang er i stand til å foreta et valg?

Slutten er tvetydig framstilt. Men den skildres faktisk ikke som et nederlag. Selv om Katinkas avgjørelse er i tråd med småbyens tradisjonelle normer, synes det likevel å ligge en kime til et mer langsiktig opprør i den - nemlig solidariteten med datteren Borghild og hennes nødvendige opprør mot den rollen hun er i ferd med å tvinges inn i.

Hva foregår i «Privaten»?

*Fra venstre Fru Krane (Turid Balke), Frk. Larsen (Kine Hellebust)
og Frk. Sønstegård (Maryon Eilertsen) som lytter til
Katinka (Elsa Lystad) og Stivhatten (Sigmund Sæverud).*

Blir det byjubileum med kjoler?

«De fine» lurer på det. Ved bordet til Herr Buck (Arne Skog) og Fru Buck (Liv Steen) står damene, med konditoripersonalet som alltid lyttende og diskret tilstede.

Tilbake - igjen!

Av Jens Harald Eilertsen

«I 1971 sto en liten skuespiller under nordlyset et sted på finnmarksvidda. Han hadde nettopp spilt «politimester Brown» og «Hore 3» i «Tolvskillingsoperaen» for 18 tilskuere. Det var mange spørsmål som raste rundt i skuespillerens hode. Bl.a. dette: Hvordan skal det gå? Hadde han bare kunnet se inn i fremtiden.

Tiden flyr - Nå er det 1986, og jeg er her igjen, denne gang som instruktør for «Kranes Konditori». At det skulle bli dette stykket som markerer HT's jubileum synes jeg bare er midt i blinken».

Slik filosoferer kveldens instruktør Svein Scharffenberg, når han like før premieren sitter over en kaffekopp og prater om kveldens forestilling og det han har vært med på i forbindelse med Hålogaland Teater. For Svein var med på den aller første HT oppsetting i 1971, den gang som skuespiller, med tre års erfaring, etter teaterskolen, på Den Nationale Scene og Nationaltheatret. Etter et år på HT blei Svein frilanser, og har en rekke film, fjernsyn og teaterroller bak seg. Men ettervært har instruktøroppgavene blitt flere og flere og på HT er han nå for tredje gang på tre år.

- Midt i blinken for HT, sier du...

- Jeg synes «Kranes Konditori» inneholder så mye på godt og vondt

som HT har stått for. Det er den nord-norske virkeligheten som beskrives, og stykkets problematikk er i HT's ånd. Ikke regelrett politisk, men sentrale menneskelige følelser. Ensomheten og undertrykkelsen. Isolasjonen. «Kranes»Konditori» er et stykke om ensomhet og mangel på kjærlighet.

Dessuten synes jeg at det nord-norske språket på en måte forløser stykket. Du kan vandre i gamle deler av Tromsø og du finner miljøet igjen. Fjellene er jo der og rundt deg vandrers Kantinkaer, Stivhatter og Buccker fremdeles. Det er det fine med stykket at menneskene i det er tidløse. Det må være derfor at den dramatikken griper sånn tak i oss. Gjennkjennelsen.

- Det er vel ikke bare den som griper oss?

- Det er det ikke. Den bærende stemningen i stykket er almengyldig. Ensomheten som beskrives finner du igjen også idag på kafeer og andre steder rundt om. Men boka er skrevet fra et nord-norsk miljø som passer lynnet og dialekten her oppe svært bra. Og selve rammehistorien er jo ganske nordnorsk da.

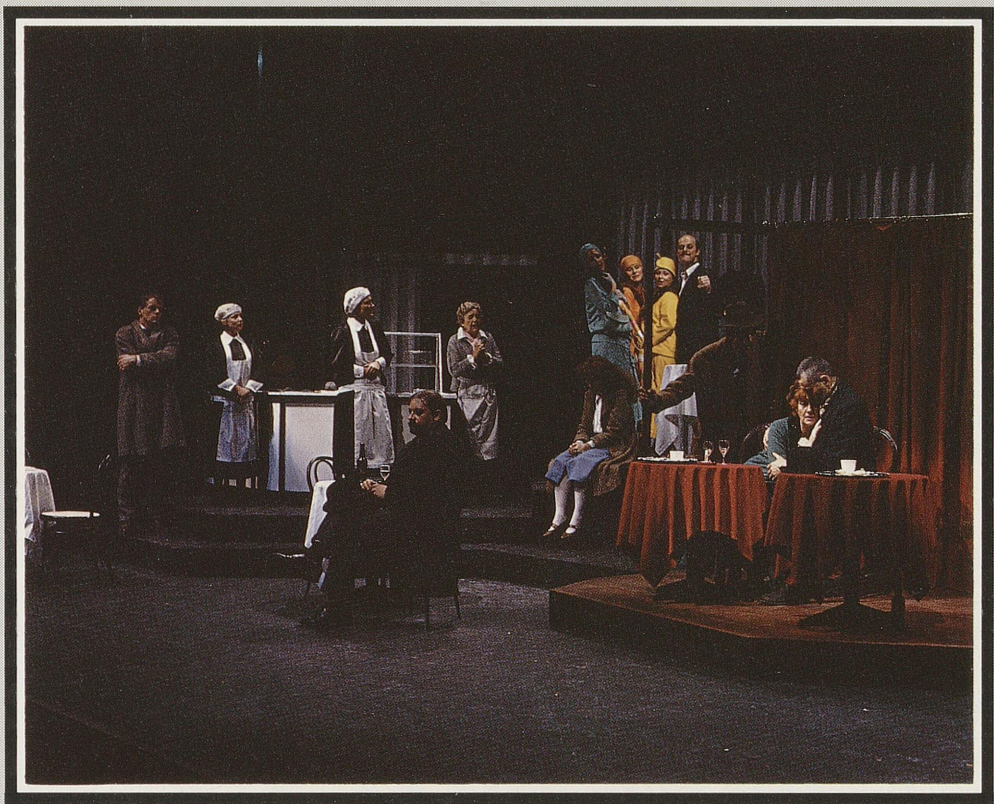
- Hvordan er det å være tilbake på HT.

- Jeg er på et vis blitt bundet til dette teatret. Det går en trå gjennom de siste tre oppgavene jeg har gjort her oppe. «Petter Dass», «Øya» og

«Kranes Konditori». Alle disse oppgavene har vi vært nødt til å løse i et fellesskap. Den type samarbeid som er veldig spesielt på HT, synes jeg godt om. Det er noe med arbeidsformen som tiltaler meg. «Kranes Konditori» er ikke så dempet i atmosfæren som «Øya». Men det har nok noe å gjøre med antall personer og storsalen og alt det der.

Ja, for denne gangen er det mange skuespillere å holde styr på for instruktør Scharffenberg. 14 skuespillere er ikke hverdagskost på HT, men vi har lagt instruktøransvaret i gode hender. Det er vi sikker på.

Folkene i Konditoriet.

Kranes Konditori

Av Cora Sandel

Dramatisert av Helge Krog
Nordnorsk språkbearbeidelse: Ragnar Olsen
Instruktør: Svein Scharffenberg
Scenografi: Carsten Andersen
Musikk: Inge Kolsvik

Medvirkende:

Katinka Stordal: Elsa Lystad
Stivhatten: Sigmund Sæverud
Fru Krane: Turid Balke
Frk. Larsen: Kine Hellebust
Frk. Sønstegård: Maryon Eilertsen
Fru Breien: Anne Jorid Henriksen
Byggmester Stordal: Hallbjørn Rønning
Jørgen Stordal: Nils Johnson
Sakfører Buck: Arne Skog
Fru Buck: Liv Steen
Fru Berg: Mary Sarre
Fru Settem: Turi Tarjem
Fru Fosnes: Anne Jorid Henriksen
Redaktør Justus Gjør: Svenn B. Eriksen
Elise Gjør: Turi Tarjem
Farmasøyt Lydersen: Stig Ryste Amdam
Borghild Stordal: Liv Steen
Marie Torsen: Mary Sarre

Teknisk leder: Arne Skog
Lys: Reidun Gaaseide
Lydkontentum: Arne Skog
Kostymemaker: Hilde Skancke Pedersen
Kostymemaker: Liv Henriksen
Sminke og parykker: Anne Britt Henden
Snekker: Børge Kvaal
Smed: Stein Eliassen
Rekvisitør: Christina Skalegård
Rekvisitør: Ole Johan Oskal
Scenearbeider: Bjørn Pedersen

Musikk innspilt av: Odd-Arvid Eilertsen
og Jon Andreassen
Foto fra prøvene: Ola Røe
Plakat og programforside: Arvid Sveen
Programlay-out og logo: ty'pisk as

Teatersjef: Bernhard Ramstad
Informasjonssekretær: Jens Harald Eilertsen
Økonomisekretær: Inger Bendiksen
Administrasjonssekretær: Gunhild Indahl
Lysmester: Niels Jensen

Redaktør for programmet: Jens Harald Eilertsen
Ansvarlig utgiver: Teatersjef Bernhard Ramstad

I Sjøbua.

Stemning for Katinka (Elsa Lystad) og Stivhatten (Sigmund Sæverud).

Småbyens historie

Av Jens Harald Eilertsen

Type fra Tromsø

Det ytre miljø som skildres i «Kranes Konditori», er hentet fra en nord-norsk småby på 20 tallet, et miljø Cora Sandel selv knapt hadde opplevd på egen hånd, men personene, intrigene og miljøet i småbyen, kjente hun godt. 13 år av sitt liv bodde hun i Tromsø (1892 - 1905), og den erfaring Cora Sandel skaffet seg her, har hun senere utnyttet i sitt forfatterskap. Den nord-norske virkelighet ble hennes dikterverden.

Sara Fabricius som Cora Sandel egentlig het, var født inn i borgerskapets verden. Borgerskapets skikker og vaner i Tromsø rundt århundreskiftet var ikke særlig forskjellig fra det liv hun kjente fra Kristiania. Derimot var andre forhold ganske annerledes. Den lille byen hvor alle viste omtrent alt om alle, det harde klima som påvirket folket på godt og vondt, fisket og fangsten som var de sentrale næringsveier, rikdom og fattigdom som ikke lot seg skjule. Den unge Sara måtte ha fått mange nye inn-

trykk, som hun da seinere i sitt forfatterskap viste å utnytte godt.

Tromsø rundt århundreskiftet var preget av jevn vekst. En skoleby var Tromsø allerede den gang, og industri grodde opp rundt byen. Macks bryggeri, Margarinfabrikken og Meieriet var tre store arbeidsplasser ved siden av fiske og fangstindustrien. På havna skjedde det nye ting. Sjetéene ble bygget på det tidspunkt, og Dampskipskaia ble oppført og var det sentrale samlingspunkt for bl.a. hurtigrutene.

Men Tromsø var kjent også for sine mange skjenkesteder og det ville

liv når fiskere og fangstfolk kom tilbake etter store fangster. De overvin-trede kom ned fra Svalbard og skapte liv og røre i byen, og sladder.... Hvem som hadde besøkt hvem når den og den hadde vært borte ei tid, og hvem som gikk på dansen, og hvem som.... Ja, janteloven hersket i Tromsø, og for den saks skyld i alle de små byer og tettsteder langs den nord-norske kysten.

Det var ikke lett å være kvinne med kunstneriske ambisjoner i et patriarki som småbyen var, det var ikke lett å være annerledes i et miljø som ikke gav rom for det, det krevde mot og opprørets ånd for å stå imot. Og Cora Sandel hadde sine erfaringer, kanskje mange bitre erfaringer med i sekken da hun i 1905 dro til Paris for å bli maler.

Hun la småbyen bak seg, men da hun som forfatter skulle hente motiver for sine handlinger, fant hun i småbyen et miljø, og noen erfaringer som var svært verdifulle. Småbyens liv og snevre miljø hadde da sin misjon.

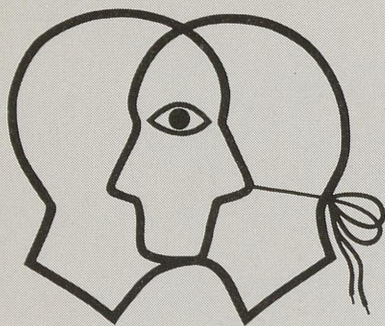

Mor og datter.
Borghild (Liv Steen) og Katinka (Elsa Lystad).

Svingom med damene.

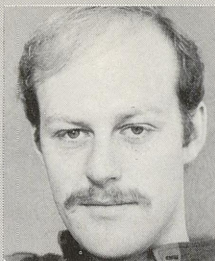
*Fra venstre Fru Berg (Mary Sarre), Fru Settem (Turi Tarjem),
Lydersen (Stig Ryste Amdam) og Fru Fosnes (Anne Jorid Henriksen)*

Skuespillerne på HT

Jens Harald Eilertsen

Det er et lite teater som i kveld viser en storoppsetting. For første gang i sin historie kan Hålogaland Teater presentere hele 14 skuespillere på et brett. I sine roller møter vi dem som Katinka, hr. Buck, Frk. Sønstegård osv. mens neste gang heter de noe ganske annet. Vi presenterer herved våre skuespillere «bak masken»:

Stig Ryste
Amdam

er sunnmøring og akkurat et kvart århundre gammel. Gymnas i Molde, før han definitivt satset på en teaterkarriere. Nyklekket fra teaterskolen kom han til Tromsø i 1983, hvor hans første jobb var som «løve» i barnestykket «Fykomfei». Stig har blitt etterhvert utviklet seg til å bli en svært så anvendelig skuespiller, og ikke minst i de siste produksjoner har han vist stor framgang. Han har også rukket å medvirke i flere fjernsynsoppsettninger. Tross sin unge alder, så begynner Stig å bli omtrent fast inventar på rollelistene fra HT, noe vi håper vil fortsette i mange år framover.

Maryon
Eilertsen

er født i Svolvær i 1950. Maryon havnet på teaterskolen i begynnelsen av 70-åra, og etablerte seg fort på Nationalteatret etter utdanninga. Men Maryon hadde tenkt mye på «Det e hær æ høre tel», og har etter 1977 stort sett arbeidet på HT. Et år i Mo, et år i Oslo, og to år som free-lancer har det imidlertid blitt. Hennes kanskje største suksess som skuespiller har vært rollen som «Mamma Heks» i Franca Rame og Dario Fos monologer om fem kvinneskjebner. Hun har med denne forestilling spilt over hele landet, og godt over 200 forestillinger har det blitt. Maryon er nå tilbake på HT, noe vi setter stor pris på.

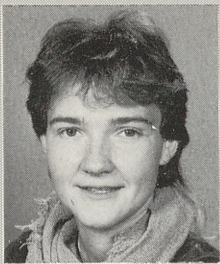
Turid Balke

er født i Kirkenes i 1923. Turid blei grepet av teaterbasillen i Kirkenes på 30-tallet, og da krigen førte henne til Oslo, var hun allerede fast bestemt på å bli skuespiller. Hun debuterte på Det Norske Teater i 1946, og har siden den gang spilt teater. Hennes hjerte barn er barneteater, hvor hun bl.a. i seks år dreiv «Filiokus-teatret» i Oslo. På HT spiller hun nå i sin femte produksjon, i en av sine yndlingsroller, nemlig Fru Krane. Turid er selv sagt HT's nestor blant skuespillerne.

Svenn
B. Eriksen

er østfolding med kokk og skuespillerutdanning. Svenn er for regionteaterveteran å regne, med nesten 10 år fra «Teatret Vårt» i Molde bak seg, før han forrige sesong kom til Tromsø og HT. Som skuespiller har Svenn brukt mye tid på barne- og ungdomsteater, noe han ikke hittil har fått anledning til å bruke i Tromsø. I «Fødselsdagselskapet», hans første oppgave for H.T., høstet Svenn mange lovord i rollen som den merkelige irlender MacCann. Vi tror publikum og teatret kommer til å få mye glede av Svenn i tida som kommer.

Kine Hellebust

er født i Harstad. Hun kom til Tromsø i 1977 som teatergal fantast og fikk nærmest «kranglet» seg med på en HT oppsetting og deltok deretter i «Krittringen». På Teaterskolen ville de ikke ha Kine, men Tramteatret ble løsningen, og der har hun vært fast inventar siden 78. I 1984 reiste hun tilbake til HT, men nå som skuespiller. Kine har etablert seg som «komiker» og «sangartist» ved siden av arbeidet som skuespiller. Med Kranes Konditori har hun nå sin 5. store rolle etter «hjemkomsten».

Nils Johnson

betrakter vi som Tromsøgutt. (Han kom til byen i 1965). Bragerevy-veteran på 70 tallet, og teaterskolen, før han kom nordover igjen. Et år på Nordland Teater før HT blei arbeidsplass for Nils i 1982. Hårdt arbeid og pågangsmot preger hans arbeidsinnsats på teatret, og vi har i Nils nå fått en skuespiller av stort format. Hans to siste roller i «Øya» og «Fødselsdagsselskapet» har fått kritikkerne til å ta fram de største superlativer. Han har også viet mye av sin tid til amatører og frie grupper, noe han også skal ha stor honnør for.

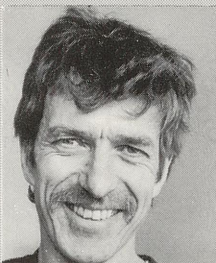
Mary Sarre

er også gjest fra Beavivas i høst. Mary har alltid vært fasinert av teater, men ble aldri oppmuntret fra miljøet til å satse på en slik karriere. Derfor er Mary vernepleier av utdanning, men siden hun synes det er svært viktig at samisk kultur har sitt eget teater og sine egne muligheter til å uttrykke seg scenisk, nølte hun ikke et sekund da hun høsten 85 fikk et tilbud fra Beavivas. 31 år gammel fra Tana er Mary, og hun er nå inne i sin andre sesong som teaterarbeider. Hun har endelig fått en liten drøm oppfylt, nemlig å bli skuespiller. Det er en glede for HT å kunne presentere nye talenter som Mary for et stort publikum.

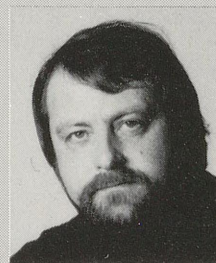
Anne Jorid Henriksen

er den ene av to gjesteskuespillere fra den samiske teatergruppa Beavivas. Anne Jorid er født i Nesseby i 1951, og har i hovedsak sine kunstneriske erfaringer fra sangen, før hun i 1983 startet i Beavivas i musikalen «Våre vidder 2». Siden den gang har Anne Jorid vært i Beavivas, og gjennom kyndig instruksjon fra Nils Gaup, Knut Walle og Nils Utsi har hun etterhvert skaffet seg god innsikt i teaterarbeidet. Det er en glede for oss å kunne presentere Anne Jorid fra HT's scene i høst.

Hallbjørn Rønning

er trønder fra Trondhjem, og 36 år gammel. Hans teaterutdannelse skriver seg fra Elevskolen på Rogaland Teater, hvor han også har arbeidet etter utdannelsen. Han har også erfaring fra Nordland Teater og Trøndelag Teater før han denne høsten valgte Tromsø og HT som framtidig arbeidsplass. Hallbjørn er en erfaren skuespiller og han liker å spille teater som gjør folk glade. Derfor setter han mest pris på sine roller som Robert i «Tom og Trine» fra Trøndelag Teater og Dommer Adam i «Den Knuste Krukka» fra Nordland Teater. Vi er glade for at Hallbjørn nå ønsker å arbeide hos oss.

Arne Skog

er fra Svolvær, og hans erfaringer som teaterarbeider er mange. Han har vært fast ansatt på HT siden starten i 1971, og de fleste kjenner nok Arne som teknisk leder, inspisient og fra andre tekniske deler av teaterdriften. Noen husker han kanskje fra scenen også, i små roller, nærmest som statist, men også i det vi kan karakterisere som biroller. I denne forestilling får Arne en større rolle.

Liv Steen

er Bodøjente som flyttet til Oslo 10 år gammel. Ved en tilfældighet havnet Liv inn i teaterlivet i Oslo, hvor hun skaffet seg erfaringer både foran og bak scenen, før hun startet sin skuespillerutdanning i 1980. Liv dro tilbake til hjemfylket (Nordland) i 1983, da som skuespiller. Etter 3 år og 6 produksjoner svarte hun ja på et tilbud fra teatersjef Ramstad om å komme enda lenger nordover. Fra i høst er Liv et fast innslag på HT, og vi ønsker henne hjertelig velkommen til oss.

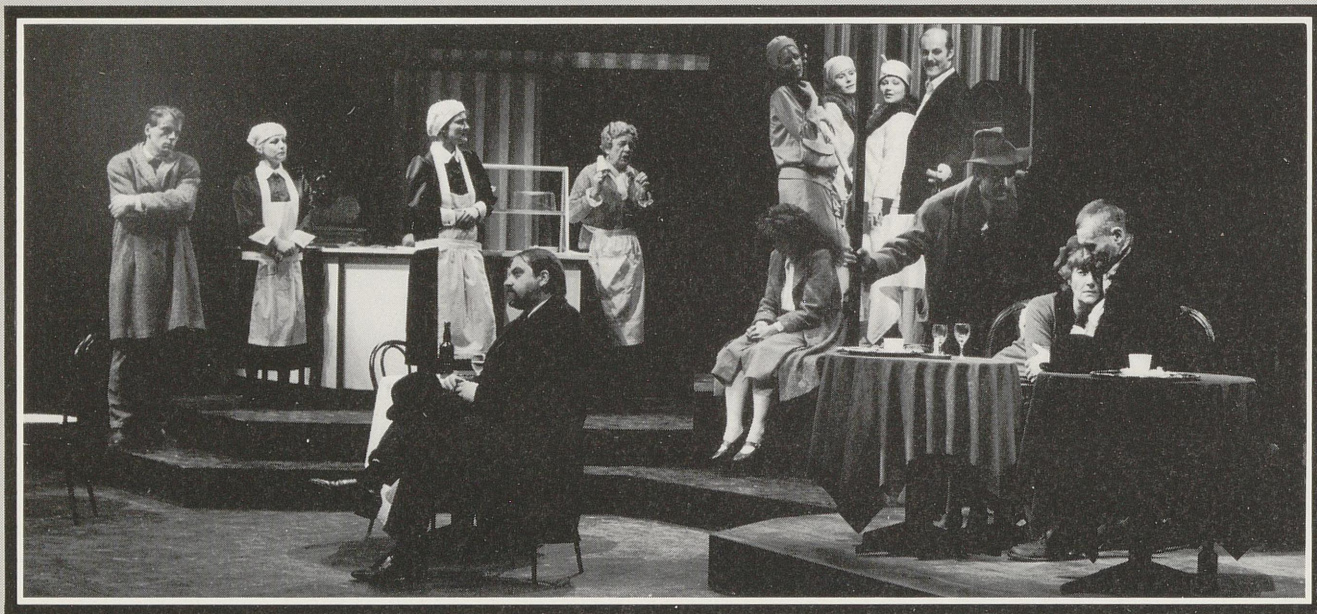
Sigmund Sæverud

er fra Bergen. Prestesønn, men med kunstnerblod i slekta, startet han sin karriere som skuespiller i 60 åra, og han har siden tilbrakt sine arbeidsår i teatret, både som skuespiller og instruktør. På scenen snakker han riksmål, nord-norsk og svensk omtrent like godt. Sigmund har vært på HT siden starten i 1971, med et lite avbrekk i begynnelsen av 80-åra, og hans navn vil for alltid være knyttet til det kulturpolitiske kraftsenter som HT var i 70 åra. Han var da teatrets talsmann utad. De seneste åra har Sigmund markert seg som en svært dyktig skuespiller og er da også en meget sentral skikkelse blant skuespillerpersonalet på teatret.

Turi Tarjem

er Oslojente med skuespillerutdanning fra England. Turi oppnådde kjendisstatus som programleder for «Lørdagssirkuset». Hun kom til Tromsø våren 85, og hadde sin premiere på Festspillene med kabareten «Englebarn og jævelonga». Siden har Turi deltatt i alle HT's hovedoppsetninger. Som de fleste skuespillere fra sør, har hun måttet legge om dialekten fra scenekanten, noe som for Turis vedkommende har gått svært så greit. Turi er en meget habil skuespiller.

En hilsen fra Riksteatret!

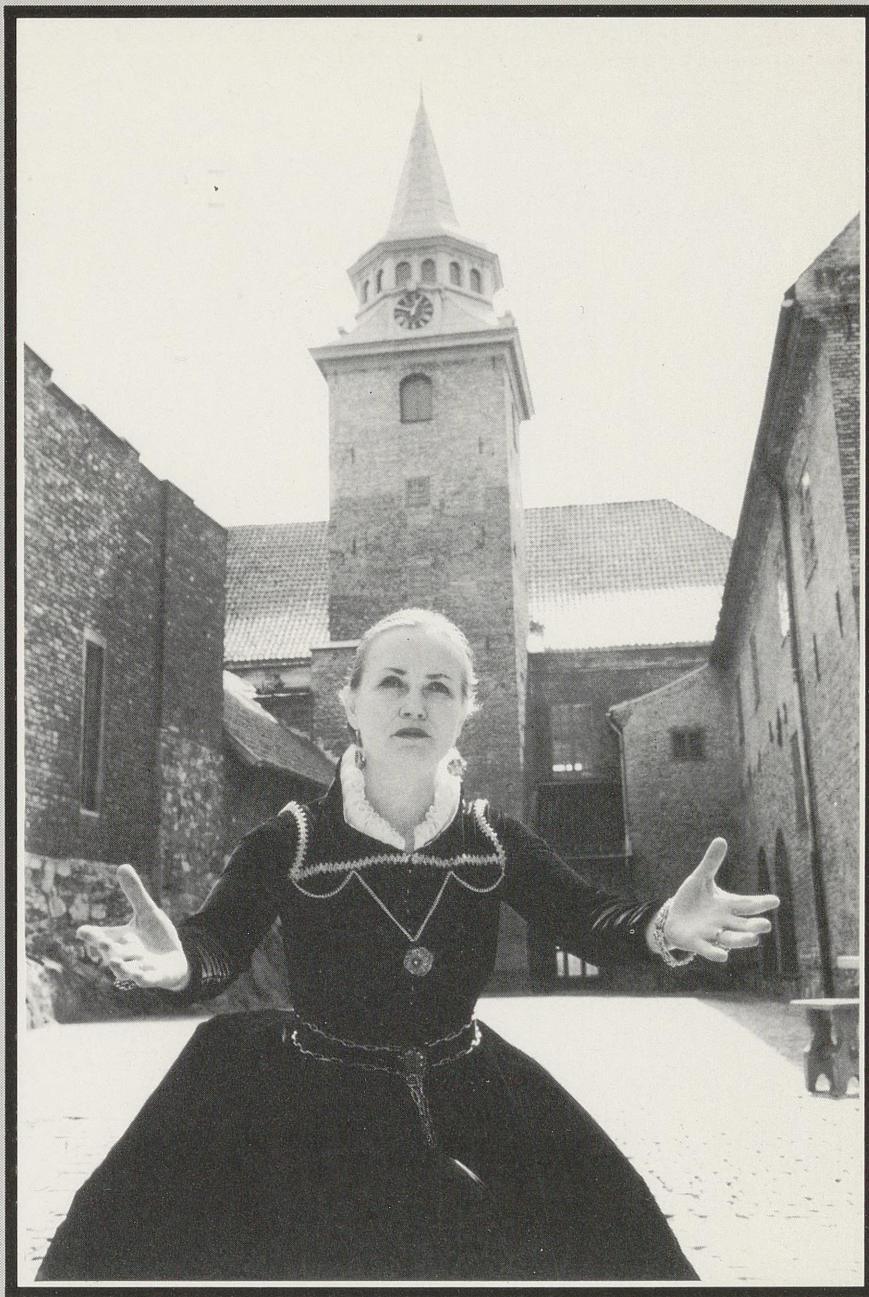
Av teatersjef Gudrun Waadeland

Riksteatret, som har stått som fadder for en del av regionteatrene, er tilfreds med den solide forankring som Hålogaland Teater har fått i våre to nordligste fylker. På tross av denne selvfølgeligelige plassering som distriktets eget teater, håper Riksteatret å kunne bidra med forestillinger i dette området, slik at publikum får et så rikt og variert teater tilbud som mulig. Under de usikre forhold som teatrene går i møte, er det viktig at alle som arbeider i distriktene er med på å imøtekomme behovet folk i by og bygd har for profesjonell scenekunst.

I forbindelse med oppsettingen av jubileumsforestillingen med «Kranes Konditori», vil Riksteatret tilby denne forestillingen til publikum i Nordland, i nær forståelse med Nordland Teater. Nordland fylke var jo opprinnelig Hålogaland Teaters turnedistrikt, og det er derfor en naturlig oppfølging av teatersamarbeidet at en jubileumsforestilling som denne, blir vist over hele den nordligste landsdel.

Vi gratulerer Hålogaland Teater med jubileet og ønsker lykke til videre på veien mot nye utfordringer for teaterlivet i Troms og Finnmark.

Teatersjef Gudrun Waadeland hilser HT

Fransk visecabaret

PÅ HÅLOGALAND TEATER

Bernhard Ramstad

Med arbeidstittelen «EN KVELD MED BREL» er vi i gang med å forberede en omfattende musikalsk forestilling basert på tekstene og melodiene til Jacques Brel.

Hans viser har lagt grunnlaget for mange forestillinger på norske og utenlandske teatre. «Jacques Brel er her i kveld og bur bra i Paris», var tittelen på forestillingen som Det Norske Teatret viste i 1974. Da var Brel ennå i live, men hadde blitt tvunget til å redusere sin virksomhet betraktelig på grunn av sykdom. I 1978 døde han av lungekreft, bare 49 år gammel. Han hadde imidlertid rukket å skrive hundretalls viser, mange av dem kjente suksesser både for ham selv og for andre artister. Vi synes også et nord-norsk publikum fortjener å bli bedre kjent med Jacques Brel. Vi har satt Ragnar Olsen, en ikke ukjent nord-norsk visedikter, til å gi Brels tekster nord-norsk språkdrakt. På scenen vil publikum møte Kine Hellebust, Liv Steen og Sverre og Tor Kjelsberg (scenisk debut for sistnevnte), sammen med ett tre-manns orkester.

Scenografi og kostymer vil Carsten Andersen og Hilde Skancke-Pedersen ta seg av, mens regien er overlatt Alex Scherpf. Forestillingen vil bli vist på Lillescenen i Kulturhuset fra slutten av januar, mens vårt turnedistrikt vil kunne nyte Brel i mars måned.

Vel møtt!

Frøken Julie

AV AUGUST STRINDBERG

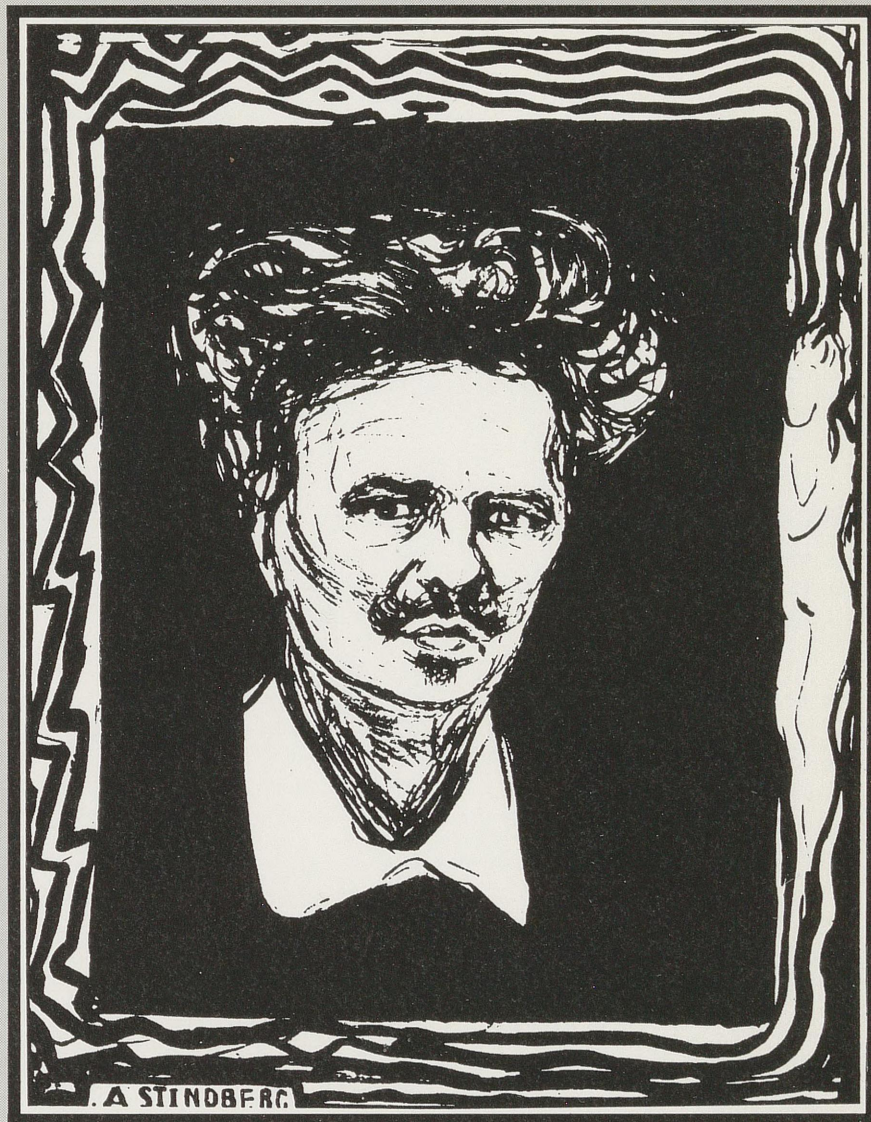
Bernhard Ramstad

Et av Strindbergs mest kjente og hyppigst spilte stykker vil dukke opp på H.T.'s repertoar i februar. Da vil «Frøken Julie» innta Storscenen i Kulturhuset, og større og mindre lokaler i Troms og Finnmark.

At stykket ofte blir spilt, skyldes både at det er et fremragende stykke dramatik som forteller en spennende historie, og at det byr på 3 gode roller for unge skuespillere. Wenche Strøm-dahl, som har tilbragt de siste årene på Trøndelag Teater, men som opprinne- lig kommer fra Rødøy i Nordland, får sin første rolle på H.T. som Frøken Julie. Teatrets unge «veteran» Nils Johnson får sin hittil største oppgave som Jean, mens Maryon Eilertsen utfyller trekanten som Kristin.

Anne-Karen Hytten skal ha ansvaret for regien. Hun kommer til H.T. etter flere år som fast instruktør ved Oslo Nye Teater, hvor hun har innkassert flere kunstneriske seire. Hun har med seg Guy Krohg til å ta seg av scenografien, en erfaren og fargerik scenograf og kunstner som ikke skulle trenge nærmere presentasjon.

En rekke oppsetninger av «Frøken Julie» de par siste sesongene tyder på at stykket opplever en renaissance, og stadig fasineres og engasjeres publi-

kum av forholdet og oppgjøret mellom «herskerinne» og «tjener». Ingmar Bergman er en av dem som nylig har satt opp «Frøken Julie». Det skjedde med stor suksess på Drama-

ten i fjor. Vi tror også et nord-norsk publikum vil sette pris på Strindbergs evig aktuelle drama, og vi tilstår mer enn gjerne at vi fra teatrets side har store forventninger til forestillingen.

Spilleplan for «Kranes konditori»

Finnmark

21.10	Tirsdag	VADSØ
22.10	Onsdag	VARDØ
23.10	Torsdag	TANA BRU
24.10	Fredag	KARASJOK
26.10	Søndag	PORSANGMOEN
27.10	Mandag	HONNINGSVÅG
28.10	Tirsdag	KVALSUND
29.10	Onsdag	HAMMERFEST
30.10	Torsdag	ALTA
31.10	Fredag	BREIVIKBOTN

Troms

7.10	Tirsdag	Generalprøve TROMSØ
8.10	Onsdag	Premiere TROMSØ
9-17.10		TROMSØ
3.11	Mandag	SKJOLD
4.11	Tirsdag	FINNSNES
5.11	Onsdag	GIBOSTAD
6.11	Torsdag	SKALAND
7.11	Fredag	SJØVEGAN
9.11	Søndag	HEGGELIA
10.11	Mandag	SETERMOEN
11.11	Tirsdag	HARSTAD
12.11	Onsdag	HARSTAD
9-13.12		TROMSØ

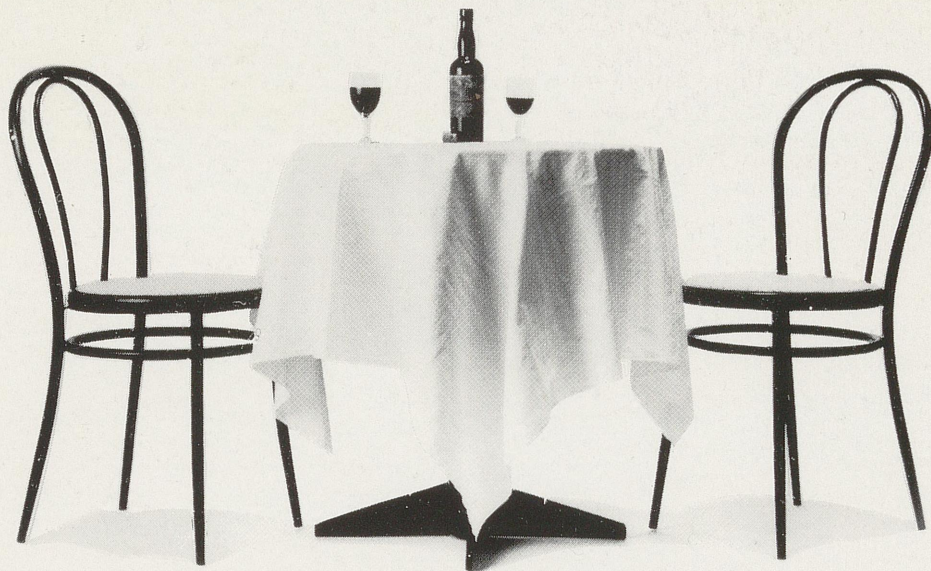
Nordland

13.11	Torsdag	LØDINGEN
17.11	Mandag	BRØNNØYSUND
18.11	Tirsdag	SANDNESSJØEN
19.11	Onsdag	MOSJØEN
20.11	Torsdag	HATTFJELLDAL
21.11	Fredag	MO I RANA
23.11	Søndag	MO I RANA
24.11	Mandag	ROGNAN
25.11	Tirsdag	FAUSKE
26.11	Onsdag	BODØ
27.11	Torsdag	BODØ
29.11	Lørdag	STAMSUND
30.11	Søndag	SVOLVÆR
1.12	Mandag	MELBU
2.12	Tirsdag	SORTLAND
3.12	Onsdag	ANDENES

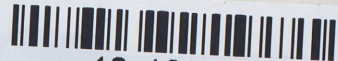
RIKSTEATRET

(Fra Lødingen 13.11 til Andenes 3.12 er turneen i samarbeid med Riksteatret).

**Kranes Konditori
er vi nok ikke**

**- men en god erstatning
*teaterkaféen***

10g161798

BUSSFERIE

Er du lei av å kjøre selv? Eller ønsker du en ferie utenom det vanlige?

I samarbeid med vårt Reisebyrå kan TIRB-Rutene tilfredstille alle dine ønsker om behagelig og komfortabel bussferie.

Til vår turkjøring anvender vi moderne vogner med god komfort og erfarne sjåførere.

Vårt motto er kvalitet i hver minste detalj!

Er du interessert i å høre mer?

Spør våre sjåførere eller kontakt oss direkte på telefon (089) 40 433.

A/S TIRB-RUTENE